

Του [Νίκου Παπαδογιάννη](#), [gazzetta](#), 8.5.2020

Η ανθρωπότητα έζησε και εξακολουθεί να ζει μία συνθήκη σχεδόν πρωτόγνωρη, αλλά οι παλιοί αρνούνται να χρησιμοποιήσουν τη λέξη «πόλεμος» για να την περιγράψουν. Μπορεί η πανδημία να αφήνει πίσω της πτώματα, θρήνο, προσφυγιά και ίσως πείνα, αλλά δεν επιβάλλει τον νόμο της με όπλα, βόμβες και κανόνια.

Πάνω απ' όλα, δεν περιλαμβάνει γενοκτονίες και στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σαν σήμερα πριν από 75 χρόνια, άφησε πίσω του περισσότερους από 70 εκατομμύρια νεκρούς και λαούς ολόκληρους ξεκληρισμένους. Ο άμαχος πληθυσμός πλήρωσε φόρο αίματος αβάσταχτα βαρύ.

Η Ελλάδα των 7,2 εκατομμυρίων κατοίκων θρήνησε 420.000 ψυχές μέσα στη λαίλαπα του Πολέμου. Δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι, κυρίως Εβραίοι, μαρτύρησαν μέσα στα ναζιστικά στρατόπεδα του θανάτου, από την Πολωνία και τη Γερμανία μέχρι το Χαϊδάρι, δύο βήματα από το σπίτι μου.

Περίπου δέκα χιλιάδες άνθρωποι βγήκαν ζωντανοί από το Άουσβιτς, με τραύματα που ήταν σχεδόν αδύνατο να επουλωθούν. Σαν να μην έφταναν τα βασανιστήρια που υπέστησαν, υποχρεώθηκαν να πολεμήσουν στον ελληνικό Εμφύλιο, μίας χώρας που τρώει τα παιδιά της ακόμα και όταν το πιάτο της είναι αδειανό.

Όταν ανηφόρισα στη Θεσσαλονίκη για την παρουσίαση του βιβλίου «Το Ποδόσφαιρο των Μελλοθανάτων», που μου σημάδευε τα σωθικά όσο το μετέφραζα, μελέτησα με προσοχή τους καταλόγους των Ελλήνων Εβραίων που φυλακίστηκαν στο Άουσβιτς. Και είδα, έκπληκτος, ένα γνώριμο επώνυμο στον κατάλογο των θυμάτων: **Μάλλαχ**.

Όπως λέμε **Άλμπερτ Μάλλαχ**; Του Πανελληνίου και των 33 συμμετοχών στην Εθνική Ελλάδας; Ο συμπαίκτης του Γκάλη και του Γιαννάκη, που μάλιστα είχε αντιμετωπίσει τον Τζόρνταν σε εκείνα τα δύο φιλικά με το Νορθ Καρολάινα;

Ναι, είναι αλήθεια. Δεν πρόκειται για συνωνυμία. Ο πατέρας του Άλμπερτ Μάλλαχ, που γεννήθηκε στις ΗΠΑ και ζει τα τελευταίες τρεις δεκαετίες στο Πίτσμπουργκ, ήταν έγκλειστος στο Άουσβιτς, περίπου για δύο χρόνια. Άντεξε μάλιστα μέχρι το τέλος και απελευθερώθηκε από τον Σοβιετικό στρατό το 1945.

Ο **Λίον Μάλλαχ** τάχθηκε με τους εθνικόφρονες στον αδελφοκτόνο Εμφύλιο που ακολούθησε, μέχρι που βαρέθηκε τις βλακειές και μάρκαρε για την Αμερική το 1950, σε αναζήτηση μίας καλύτερης τύχης.

Ο Άλμπερτ, για τους φίλους Αλ, γεννήθηκε το 1958 στην απέναντι ακτή του Ατλαντικού. Ήρθε στην πραγματική πατρίδα του για να παίξει μπάσκετ και όλοι τον θεωρούσαν «αμερικανάκι», αφού δεν γνώριζαν τις καταβολές του.

Το εκπληκτικό είναι ότι καλά καλά δεν τις γνώριζε ούτε ο ίδιος! Δεν ήξερε καν ότι είναι Εβραίος, μέχρι που ταξίδεψε στη Χάιφα για έναν αγώνα του Κυπέλλου Κυπελλούχων με τον Πανελλήνιο.

«Αφού σε λένε Μάλλαχ, πρέπει να είσαι δικός μας», του είπε κάποιος τελωνειακός στο αεροδρόμιο Μπεν Γκουριόν. «Δεν ξέρω για ποιο πράγμα μιλάτε, εγώ είμαι χριστιανός πρεσβυτεριανός», απάντησε ενοχλημένος ο Άλμπερτ, παρασυρμένος από τη θρησκεία της Γερμανίδας μητέρας του.

Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα, τηλεφώνησε στον πατέρα του για να ζητήσει διευκρινίσεις. Τότε και μόνο τότε, το 1988, στα 30 του χρόνια, ο Άλμπερτ Μάλλαχ ανακάλυψε το γενεαλογικό του δέντρο και τις ρίζες του στον εβραϊκό ελληνισμό της Θεσσαλονίκης. Είναι, μάλιστα, συγγενής με τον Γάλλο τέως πρόεδρο Νικολά Σαρκοζί!

Εντόπισα τον 62χρονο Άλμπερτ Μάλλαχ με τη βροντερή φωνή στο Πίτσμπουργκ κάπως ξευχτισμένο, αφού το προηγούμενο βράδυ παρακολουθούσε μέχρι αργά στο YouTube έναν αγώνα ρετρό Άρη-ΠΑΟΚ σε ...δική μου περιγραφή.

Ακολουθεί ολόκληρη η συναρπαστική συνέντευξή του, όπως δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Documento τον περασμένο Δεκέμβριο. Το μεγαλύτερο μέρος αφορά τη φριχτή περιπέτεια του πατέρα του στο Άουσβιτς, ενώ ο επίλογος περιέχει τις αναμνήσεις του από το ελληνικό μπάσκετ:

Ποιος ήταν λοιπόν ο Λίον Μάλλαχ; Πώς βρέθηκε στο Άουσβιτς;

Ο πατέρας μου γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη, μέλος της μεγάλης εβραϊκής κοινότητας. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος τον έστειλαν να πολεμήσει στα βουνά κόντρα στους Ιταλούς φασίστες. Μας έλεγε ότι έχωνε εφημερίδες μέσα στις μπότες του για να αντέχει στα χιόνια. Κερδίζαμε μέχρι που κατέφτασαν οι Γερμανοί. Ήταν πολύ περήφανος ο μπαμπάς μου που η μικρή Ελλάδα όρθωνε ανάστημα απέναντι σε τόσο ισχυρές χώρες.

Δεν κατάφερε να αποφύγει την αιχμαλωσία.

Ναι. Τον έπιασαν οι ναζί και τον έστειλαν στο Άουσβιτς. Όχι μόνο τον ίδιο αλλά ολόκληρη την οικογένειά του. Τον πατέρα του, τη μάνα του, τον αδελφό του, που λεγόταν Αλμπερτ όπως εγώ. Όλοι οι υπόλοιποι πέθαναν στο στρατόπεδο. Ο μπαμπάς μου ήταν ο μοναδικός που επιβίωσε μέχρι την απελευθέρωση. Δεν γνωρίζω πόσο καιρό έμεινε έγκλειστος (σ.σ.: οι περισσότεροι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στάλθηκαν στο Άουσβιτς τον Μάρτιο του 1943).

Πώς άντεξε μέσα στο κολαστήριο;

Οι Γερμανοί τους ανάγκαζαν να δουλεύουν μέχρι θανάτου. «Αλλά εγώ δεν σκόπευα να πεθάνω από την εξάντληση», μας έλεγε. Τρύπωνε κρυφά στις κουζίνες και έκλεβε φαγητό. Αν τον έπαιρναν είδηση, θα τον σκότωναν επί τόπου. Προτιμούσε όμως αυτό τον υπερήφανο θάνατο παρά να σβήνει από την πείνα μέρα με τη μέρα.

Πίσω στην Ελλάδα τον περίμενε ένας καινούργιος πόλεμος, διαφορετικός.

Ναι, ο Εμφύλιος πόλεμος. Βγήκε πάλι στα βουνά. Δεν ήταν με τους κομμουνιστές αλλά με τους άλλους. Όσπου είπε «αρκετά». Δέκα χρόνια πολέμου παραείναι πολλά για οποιονδήποτε. Έφυγε το 1950 για την Αμερική, όπου έζησε καλή αλλά σκληρή ζωή. Εργάστηκε στη βιομηχανία του χάλυβα. Εκείνη την εποχή η Πενσιλβάνια έβγαζε περισσότερο ατσάλι από ό,τι ολόκληρος ο υπόλοιπος πλανήτης. Ακόμη και η ομάδα φούτμπολ του Πίτσμπουργκ ονομάζεται Steelers, προς τιμή των εργατών. Ο πατέρας μου δούλεψε στη φάμπρικα ως τα 62 του, όταν συνταξιοδοτήθηκε. Μόνο τότε ηρέμησε. Πέθανε το 1995, σε αρκετά μεγάλη ηλικία.

Μιλούσε συχνά για τα μαρτύρια που πέρασε;

Όχι. Ήταν λιγομίλητος άνθρωπος. Μόνο για τις εφημερίδες που κρατούσαν τα πόδια του ζεστά τού άρεσε να διηγείται. Ένιωθε μεγάλη υπερηφάνεια αλλά την κρατούσε για τον εαυτό του.

Προφανώς είχε στο χέρι του το ανεξίτηλο τατουάζ του κρατουμένου...

Πράγματι, μου το έδειξε πολλές φορές. Συχνά έκανε παρέα με άλλους Έλληνες Εβραίους εδώ στο Πίτσμπουργκ. Εκείνοι όμως κατάγονταν από τους Σεφαραδίτες που εκδιώχτηκαν από την Ιερά Εξέταση, οπότε μιλούσαν μεταξύ τους ισπανικά. Δεν είχε την ευκαιρία να εξασκεί τα ελληνικά του.

Ούτε στο σπίτι;

Ξέρετε, ο πατέρας μου παντρεύτηκε μια Γερμανίδα εδώ στην Αμερική. Μια μεγαλόσωμη γυναίκα από τη Γερμανία, με ύψος 1,95, που την αποχαιρετήσαμε πέρυσι. Αυτή η επιλογή δείχνει ότι είχε τη συγχώρεση μέσα του. Ο ίδιος ήταν 1,88 μ., σωματώδης για Έλληνας της εποχής. Οι περισσότεροι άντρες στην Ελλάδα ήταν μικροκαμωμένοι επειδή δεν τρέφονταν σωστά. Ο πατέρας μου δεν μου μίλησε ποτέ ελληνικά.

Ασφαλώς θα σκεφτόταν σαν Έλληνας.

Χωρίς αμφιβολία. Το βλέπαμε και στις καθημερινές του συνήθειες. Του άρεσε ο ελληνικός καφές και κάπνιζε πολύ, «σαν Τούρκος» όπως αστειευόταν. Συχνά έλεγε «όπα» και «σκατά». Αυτή ήταν η μοναδική ελληνική λέξη που μου δίδαξε!

Εσείς, αγαπητέ μου, ομιλείτε ελληνικά;

(Γελάει) Δεν τα έχω χρησιμοποιήσει εδώ και είκοσι χρόνια. Τα έμαθα όμως αρκετά καλά όταν μετακόμισα στην Ελλάδα για να παίξω μπάσκετ. Συχνά σκέφτομαι κι εγώ

σαν Έλληνας. Ψάχνω στο μυαλό μου μια αγγλική λέξη και βρίσκω μόνο την αντίστοιχη ελληνική. Άλλωστε έχω πολλούς Έλληνες φίλους εδώ, όπως τον Πετράκη τον Κρητικό, με τον οποίο πηγαίνουμε μαζί στο γυμναστήριο καθημερινά.

Υποθέτω ότι ο πατέρας σας έφερε τραύματα από τις δοκιμασίες που έζησε.

Μέχρι τα γεράματά του ξαφνιαζόταν από τους δυνατούς θορύβους. Τα μικρότερα αδέρφια μου δεν καταλάβαιναν πού οφειλόταν αυτή η ευαισθησία, αλλά εγώ ήξερα ότι ήταν κατάλοιπο των πολέμων. Ακόμη και όταν έβλεπε στην τηλεόραση κάποιον κωμικό που μιλούσε φωναχτά, όπως ο Τζέρι Λιούις, δεν άντεχε.

Δεν έχει γίνει γνωστή η ιστορία της οικογένειάς σας.

Μα κι εγώ την έμαθα στα 30 μου χρόνια. Δεν ήξερα καν ότι ο πατέρας μου ήταν Εβραίος! Το κατάλαβα όταν ο Πανελλήνιος κληρώθηκε με τη Χάποελ Χάιφα και ταξιδέψαμε στο Ισραήλ. «Πρέπει να είσαι δικός μας», μου είπε ο αστυνομικός που είδε το διαβατήριό μου. «Δεν έχω ιδέα για ποιο πράγμα μιλάτε», απάντησα. Εως τότε πίστευα ότι ήμασταν χριστιανοί στην οικογένεια, αφού η μητέρα μου ήταν πρεσβυτεριανή. Οι φίλαθλοι στην Ελλάδα έβλεπαν το ξενικό επώνυμό μου και με θεωρούσαν Αμερικανό.

Οι Μάλλαχ είναι σημαντική εβραϊκή οικογένεια της Θεσσαλονίκης.

Όποτε ο Πανελλήνιος έπαιζε με τον Άρη ή με τον ΠΑΟΚ ή με τον Ηρακλή πήγαινα κι έμενα τα βράδια με τους συγγενείς μου. Ο εξάδελφος Νίκος ζούσε ακόμη το 1980 που πρωτοήρθα, όπως και η εξαδέλφη Λουκία, που τη χάσαμε πρόσφατα.

Αν θυμάμαι καλά, Μάλλαχ λεγόταν και ο παππούς του Νικολά Σαρκοζί.

Σωστά. Είμαστε συγγενείς, αυτό το γνώριζα ήδη. Όταν μάλιστα ο Σαρκοζί επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη, πριν από μερικά χρόνια, η Λουκία τον ξενάγησε μαζί με τον σύζυγό της και πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας, τον κύριο Δαβίδ Σαλτιέλ (σ.σ.: ο παππούς του Γάλλου πρώην προέδρου ήταν ο Μπενίκο Μάλλαχ, γιος του Μολντοχάι Μάλλαχ ή Μαλλάχ, που είναι θαμμένος στο εβραϊκό νεκροταφείο της Σταυρούπολης. Σχεδόν όλη η ευρύτερη φαμίλια ξεκληρίστηκε στο Αουσβιτς-Μπίρκεναου το 1943-45).

Η κληρονομιά του πατέρα σας είναι πολύτιμη για την οικογένεια.

Αισθανόμαστε όλοι υπερήφανοι. Ο γιος μου, που γεννήθηκε το 2001, δεν πρόλαβε τον παππού του, αλλά ξέρει ότι ήταν σπουδαίος άνθρωπος. Δύο πόλεμοι, ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης και τόσα χρονιά δουλειάς στο εργοστάσιο, αυτό θα πει βιοπάλη! Η ζωή σήμερα είναι πιο εύκολη, αλλά ο πατέρας μου φρόντισε γι' αυτό. Όπως έλεγε και ο ίδιος, άξιζε να ζήσει αυτό τον πολυτάραχο βίο.

Είστε από οικογένεια μεταναστών. Πώς συμβιβάζονται τα βιώματά σας με τη διακυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ; Μαθαίνω ότι είστε υποστηρικτής του.

Ο Τραμπ δεν τάσσεται ενάντια στη μετανάστευση αλλά ενάντια στην παράνομη μετανάστευση. Ακόμη και μια χώρα όπως η Αμερική δεν αντέχει να δεχτεί τους πάντες. Ο πατέρας μου ήταν μετανάστης, δεν έχω κανένα πρόβλημα με αυτούς τους ανθρώπους. Χρειάζεται όμως να θεσπιστεί ένα όριο. Και η Ελλάδα αντιμετωπίζει παρόμοιο πρόβλημα.

«Αγαπώ πολύ τον Φάνη»

Ο λογαριασμός του Άλμπερτ Μάλλαχ στο Instagram είναι πλημμυρισμένος από αναμνήσεις, όπως περιγράφονται σε δημοσιεύματα του περιοδικού Τρίποντο ή των εφημερίδων της εποχής. Ο «Ελληνοαμερικανός» φόργουορντ των 1,98μ., αγωνίστηκε στον Πανελλήνιο μεταξύ 1980-91 και αναδείχθηκε 3ος σκόρερ του πρωταθλήματος της Α' Εθνικής, το 1982, πίσω από τους Νίκο Γκάλη, Μηνά Τουκμενίδη. Ολοκλήρωσε την καριέρα του στην Α2, με τα χρώματα του Πρωτέα, το 1993. Με την Εθνική Ανδρών, αγωνίστηκε στο Ευρωμπάσκετ του 1983, στους Μεσογειακούς Αγώνες της ίδιας χρονιάς και σε δύο Βαλκανιάδες. Το εγχειρισμένο του γόνατο τον περιόρισε σε 33 διεθνείς συμμετοχές, αφού η καλοκαιρινή ξεκούραση ήταν εντολή γιατρών.

-Ποια είναι η ισχυρότερη ανάμνησή σας από την καριέρα σας στην Ελλάδα;

Το νικητήριο καλάθι που πέτυχα στον ημιτελικό Κυπέλλου του 1987 με το Παγκράτι, όταν έβαλα 30 πόντους. Εκείνη η νίκη έστειλε τον Πανελλήνιο στον τελικό απέναντι στον παντοδύναμο Άρη (σ.σ.: σκορ 70-110), ενώ μας έβγαλε και στην Ευρώπη. Την ίδια χρονιά κατακτήσαμε το πρωτάθλημα της Α2.

-Μείνατε 13 ολόκληρα χρόνια στην Ελλάδα.

Πολλοί από τους συμπαίκτες μου παραμένουν καλοί φίλοι. Ο Σαράντης Παπαχριστόπουλος, ο Βασίλης Ντάκουρης, ο Τσαπραλής, ο Ζαφειρόπουλος. Συνεργάστηκα με σπουδαίους προπονητές, όπως ο Ιωαννίδης, ο Κυρίτσης, ο Πολίτης, ο Ηλίας Βλαβάκης, ο Θανάσης Χριστοφόρου. Υπέροχες αναμνήσεις.

-Έχετε κρατήσει πλούσιο προσωπικό αρχείο;

Η σύζυγός μου διέσωζε τα αποκόμματα για λογαριασμό μου. «Μια μέρα θα τα θέλεις και δεν θα τα βρίσκεις», μου έλεγε. Έχω κούτες ολόκληρες στο υπόγειο, λευκώματα μιας ζωής.

-Πάνε πολλά χρόνια από τότε που σας είδαμε για τελευταία φορά στα μέρη μας.

Δεν έχουμε ξανάρθει από το 1993. Αλλά σχεδιάζω το ταξίδι για ένα από τα επόμενα καλοκαίρια, ώστε να δείξω στα δύο παιδιά μου τη δεύτερη πατρίδα τους. Δεν περνάει μέρα και στιγμή, που να μη σκέφτομαι την Ελλάδα. Το σπίτι μου εδώ στην Αμερική είναι γεμάτο Ελλάδα. Φέραμε μαζί μας κάδρα, ζωγραφιές, πιάτα, αγαλματίδια, ενώ πάνω από το τζάκι κρεμάσαμε θρησκευτικές εικόνες, μολοντί δεν είμαστε ορθόδοξοι.

-Η Εθνική μας θα παίξει στον Καναδά το προσεχές Προολυμπιακό τουρνουά. Το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα του 1994 έγινε στο Τορόντο.

Ναι, το έμαθα από την πρώτη μέρα. Το θυμάμαι καθαρά το '94. Είχε παίξει καταπληκτικά ο Φάνης Χριστοδούλου. Τον αγαπώ πολύ, τον Φάνη. Όταν πρωτοεμφανίστηκε, κατάλαβα ότι αυτός ήταν το μέλλον. Ο Φάνης έγινε το τελευταίο κομμάτι του παζλ δίπλα στους Γκάλη, Γιαννάκη, Φασούλα, ώστε να φτάσουμε στην κορυφή.

-Σήμερα καμαρώνουμε για τον Γιάννη Αντετοκούνμπο.

Ο γιος μου, που παίζει και αυτός μπάσκετ και είναι 1,85 μ., τον λατρεύει. Καθόμαστε κάθε βράδυ και παρακολουθούμε τους αγώνες του. Τις προάλλες έβαλε 50 πόντους, τι να λέμε τώρα...

-Σας ευχαριστώ πολύ και σας αφήνω, να παρακολουθήσετε μπάσκετ ρετρό στο βίντεο.

Κάθε βράδυ, πριν κοιμηθώ, βλέπω ελληνικά ματς από τη δεκαετία του '80, αρχές '90. Μακάρι να υπήρχε χρόνος για να δω περισσότερα! Απόψε το μενού έχει τον 6ο τελικό Άρη-ΠΑΟΚ από το 1991.

Πηγή: Ιστότοπος [gazzetta](https://www.gazzetta.it/8.5.2020), 8.5.2020, του Νίκου Παπαδογιάννη.